

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено проблемам створення системи інформаційного забезпечення розробки інвестиційних проектів в умовах перехідної економіки України. Система, що її пропонує автор, має за мету скоротити витрати на передінвестиційній стадії та зробити інвестиційні пропозиції з України конкурентоздатними. Система базується на принципах повноти, достовірності, інтегрованості, стандартизації та комплексності інформації. Стаття детально висвітлює склад запропонованої системи, порядок експертизи елементів інформаційного масиву (на основі інтегрованої оцінки пріоритетності) та зміст експертизи.

Інвестиційна діяльність не може існувати поза інформаційним простором. Його роль полягає в інформаційному забезпеченні прийняття управлінських рішень щодо інвестицій як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства. Від якості інформаційного забезпечення залежить правильність інвестиційного рішення, ефективність використання ресурсів та інвестиційна активність у країні в цілому.

Інформаційне забезпечення супроводжує весь інвестиційний цикл - від виникнення ідеї до отримання прибутку від інвестицій.

Перша стадія інвестиційного циклу - пошук інвестиційних можливостей - є відправною точкою інвестиційного процесу. Вже на цій стадії з боку потенційних інвесторів з'являється попит на інформацію про інвестиційні можливості, що виникають. На мікроекономічному рівні - це інформація про підприємницькі ідеї окремих підприємств, фірм, фінансових закладів, організацій, що сприяють інвестуванню, а також інформація про перспективні для інвестування наукові розробки. На макроекономічному рівні інформаційне забезпечення надає відомості про незадоволені потреби регіону, галузі, пріоритети державної структурної політики, ресурси регіону, план розвитку промисловості, поточну економічну ситуацію в регіоні тощо. На цьому етапі відкритість та доступність інформації країни - реципієнта інвестицій є найважливішою умовою для прискорення інвестиційного проце-

су. Саме відкритість інформації дає змогу збалансувати попит та пропозицію інвестиційних ресурсів, допомагає інвесторові та реципієнту знайти один одного.

Під час розробки інвестиційного проекту інформаційне забезпечення дає змогу проаналізувати всі його складові: технічну можливість реалізації проекту, економічну доцільність, конкурентоспроможність продукції, наявність попиту, підприємницькі ризики тощо. На стадії розробки проекту вірогідна науково-технічна та економічна інформація дає змогу побудувати економіко-математичну модель для фінансового аналізу проекту.

Отже, інформаційне забезпечення інвестиційного процесу - це масив даних, аналізуючи які інвестор (приватна, юридична особа або держава) приймає рішення щодо інвестування.

Запропонований автором склад системи інформаційного забезпечення розробки інвестиційних проектів відповідає принципам повноти, достовірності, інтегрованості, стандартизації та комплексності інформації. Система включає:

- 1) збір інформації (створення інформаційного масиву);
- 2) обробку інформації (експертизу);
- 3) інтерпретацію інформації (використання інформації для прийняття рішень щодо інвестування).

Інформаційний масив можна структурувати таким чином:

Система інформаційного забезпечення розробки інвестиційних проектів

а) Макроекономічний рівень:

- інформація про економічне оточення проекту;
- інформація про правниче оточення проекту;
- інформація про політичне оточення проекту.

б) Мікроекономічний рівень:

- інформація про допроектну господарську діяльність об'єкта інвестування;
- інформація безпосередньо про інвестиційний проект.

Опрацювання інформаційного масиву включає:

- Аналіз оточення та різних складових проекту (зовнішнє середовище, ризики, маркетингова інформація, екологічні критерії, фінансовий аналіз).
- Розрахунок базових показників.

Результати опрацювання інформаційного масиву використовуються для прийняття інвестиційних рішень таким чином:

- Визначаються прийнятні та граничні (песимістичні та оптимістичні) значення показників ефективності проекту.
- Проводиться комплексна багатокритеріальна оцінка проекту.
- Приймається рішення щодо інвестування.

Ці процеси зображені на схемі.

В основі запропонованої автором системи інформаційного забезпечення лежить принцип циклічності, тобто кожний елемент інформаційного масиву послідовно проходить повний цикл - збір інформації, експертиза, інтерпретація результатів.

У табл. 1 представлений перелік елементів інформаційного масиву для розробки інвестиційних проектів за методикою UNIDO та перелік, запропонований автором (у порядку, що відповідає запропонованій циклічності виконання експертизи). Для порівняння було обрано саме методикою UNIDO, оскільки вона має редакцію, призначену для країн, що розвиваються, тому є найбільш наближеною до умов української економіки. Запропонований автором порядок, відповідно до якого досліджуються елементи інформаційного масиву (цикл 1, цикл 2, цикл 3), встановлюється виходячи з інтегрованої оцінки пріоритетності елемента (1, 2, 3), що складається з оцінки важливості елемента масиву для інвестиційного проекту, простоти дослідження та мінімуму витрат. Запропонована послідовність експертизи дає змогу мінімізувати ризик незворотних інвестицій у розробку неперспективних проектів, оскільки в першу чергу досліджуються найважливіші та найменш витратні елементи інформаційного масиву.

Таблиця 1. Порядок елементів інформаційного масиву

За методикою UNIDO	Порядок, запропонований автором
1. Історія компанії (Company history)	1. Відповідність проекту інтересам та можливостям інвестора
2. Аналіз економічного та юридичного оточення проекту (Environment Analysis)	2. Точка беззбитковості
3. Продукти/послуги компанії за проектом (Products/Services)	3. Ринкова перспективність проекту (аналіз ринку) та стратегічний план маркетингу
4. Аналіз ринку та стратегія маркетингу (Market Analysis and Strategy)	4. Конкурентоздатність продукції/послуг за показником якості
5. План виробництва (сировина, матеріали, енергія, кадри)	5. Технічна можливість виконання проекту (технічний аналіз)
6. Технічний аналіз	6. Аналіз оточення
7. Графік реалізації проекту	7. Якості менеджменту
8. Керівництво проектом (Management)	8. Історія компанії-реципієнта та її фінансовий стан
9. Фінансова історія (Financial history)	9. Стратегічний план розвитку компанії-реципієнта
10. Операції компанії (Operations)	10. План виробництва (сировина, матеріали, енергія, кадри)
11. Стратегічний план (Strategic plan)	11. Оперативний план маркетингу
12. Оцінка ризиків та форми страхування (Risks and Risk reduction Strategies)	12. Графік проекту
13. Екологічний аналіз	13. Фінансова спроможність проекту
14. Фінансовий план (стратегія фінансування, прогноз фінансового стану (Financial Plan, Financing Strategy, Financial forecasts)	14. Економічна ефективність проекту
15. Фінансова пропозиція (Financial proposal), оцінка вартості компанії	15. Екологічні та соціальні аспекти проекту
	16. Аналіз ризиків та страхування

У табл. 2 представлена запропонована автором циклічна структура інформаційного забезпечення розробки та експертизи інвестиційного проек-

ту в розрізі необхідної для експертизи інформації, контрольних показників та критеріїв прийняття рішень щодо інвестування.

Таблиця 2. Циклічна структура інформаційного забезпечення розробки та експертизи інвестиційного проекту

Стадія експертизи	Номер циклу	Предмет досліджень	Створення інформаційного масиву	Експертиза інформаційного масиву	Використання інформації для прийняття інвестиційних рішень
			Необхідна інформація	Показники	Критерії прийняття рішень
Попередня	Цикл 1	Відповідність інтересам та можливостям інвестора	Галузь проекту Обсяг капіталовкладень	Інвестиційні витрати/о	Відповідність /о можливостям інвестора
Попередня	Цикл 2	Точка беззбитковості	Обсяг продажу, ціна продажу, постійні та змінні витрати	Breakeven point	Інформація використовується для подальшого порівняння з показниками циклу 3
Попередня	Цикл 3	Ринкова перспективність та стратегічний план маркетингу	Попит-пропозиція, ринкові ціни на продукцію	Місткість ринку, прогнозна доля ринку, конкурентна ціна	1) Місткість ринку та попит, що забезпечують: а) беззбитковість проекту; б) прибутковість проекту. Відповідність планової ціни на продукцію умовам ринку
Попередня	Цикл 4	Конкурентоздатність продукції/послуг за показником якості	Технічні характеристики продукції конкурентів Споживчі характеристики продукції конкурентів	Технічні та споживчі характеристики продукції по проекту у порівнянні із характеристиками конкурентної продукції	Технічна можливість забезпечення якості продукції не нижче рівня якості продукції конкурентів

Продовження табл. 2

Стадія експертизи	Номер циклу	Предмет досліджень	Створення інформаційного масиву	Експертиза інформаційного масиву	Використання інформації для прийняття інвестиційних рішень
			Необхідна інформація	Показники	Критерії прийняття рішень
Попередня	Цикл 5	Технічна можливість виконання проекту (технічний аналіз)	Технологія, ресурсні обмеження, інфраструктура	Ступінь відпрацьованості технології, ступінь ресурсних обмежень, відповідність інфраструктури вимогам виробництва	Відсутність принципових технічних перешкод для реалізації проекту
Попередня	Цикл 6	Аналіз оточення	Економічне оточення. Політичне оточення	Характер та ступінь впливу оточення на проект	Відсутність суттєвих загроз для реалізації проекту з боку оточення, наявність сприятливих факторів
Попередня	Цикл 7	Якості менеджменту	Досвід, біографія, ділова репутація менеджерів; "вузькі місця" в управлінні	Компетентність, надійність, позитивна репутація	Здатність відповідальних менеджерів здійснити керівництво проектом
Попередня	Цикл 8	Історія компанії-реципієнта та її фінансовий стан	Ретроспективні дані бухгалтерського та управлінського обліку	Ліквідність, платоспроможність, оборотність капіталу, прибутковність	Позитивна динаміка показників фінансового стану, переваги фінансових показників реципієнта в порівнянні з середньогалузевими
Попередня	Цикл 9	Стратегічний план розвитку компанії-реципієнта	Довгострокові цілі компанії, терміни досягнення, необхідні заходи, ресурси, очікуваний ефект	Розвиток нових напрямків бізнесу. Зміна форми власності. Розширення та зростання	Відповідність стратегічного плану розвитку компанії інтересам інвестора
Основна	Цикл 10	План виробництва	Ділянка, будівництво, обладнання, сировина, матеріали, енергія, кадри	Відповідність ділянки вимогам капітального будівництва. Можливість забезпечення планового обсягу виробництва на обраному обладнанні. Забезпеченість сировиною, енергією та кадрами	
Основна	Цикл 11	Оперативний план маркетингу	Асортимент, позиціонування ціни, сервіс, стимулювання збуту, канали збуту, реклама, інше	Ефективність плану маркетингу, обґрунтованість витрат на маркетинг, узгодженість із стратегічним планом	
Основна	Цикл 12	Графік проекту	Терміни виконання кожної із стадій проекту. Необхідні ресурси (фінансування), відповідальні особи	Узгодженість графіка проекту з фінансовим планом (графік отримання прибутку), дотримання прийнятних строків	
Основна	Цикл 13	Фінансова спроможність проекту	Звіт про прибутки, звіт про рух грошових коштів, баланс	Чистий прибуток, баланс грошових коштів. Коефіцієнти	Здатність проекту до самоокупності
Основна	Цикл 14	Економічна ефективність проекту	Cash flow Balance sheet	Індекс прибутковості, термін окупності, чиста поточна вартість, внутрішня норма рентабельності	Здатність проекту забезпечити очікувану норму прибутку
Заклучна	Цикл 15	Екологічні та соціальні аспекти проекту	Потенційна шкода, заходи для її мінімізації	Втрачений доход, альтернативна вартість, обсяг превентивних витрат	Відповідність екологічним нормам, відсутність неприпустимих негативних соціальних наслідків
Заклучна	Цикл 16	Аналіз ризиків та страхування	Експертні оцінки ймовірності реалізації різних сценаріїв	Дисперсія, середньоквадратичне відхилення, аналіз чутливості та інше	Здатність проекту забезпечити норму прибутку, що покриває ризик; менший рівень ризику в порівнянні з іншими проектами

На сучасному етапі в Україні є недоцільним використання як "планових", так і ринкових моделей інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності, оскільки перші є ме-

тодологічно застарілими і не відтворюють ринкових законів, а останні не враховують особливостей стану перехідної економіки, в якому перебуває Україна. Методика UNIDO

для країн, що розвиваються, не враховує специфічних умов України (високий ступінь зношення основних фондів, дефіцит фінансових ресурсів, високий ступінь ризику господарської діяльності, перевищення підприємствами граничних норм забруднення навколишнього середовища, специфічне ділове середовище). Тому автор вбачає необхідність проведення досліджень саме в галузі інформаційного забезпечення інвес-

тиційної діяльності саме в умовах економіки України.

Запропонована система інформаційного забезпечення розробки інвестиційних проєктів дасть змогу одночасно підвищити якість інвестиційних пропозицій з України та скоротити витрати на передінвестиційні дослідження, а також за рахунок циклічної експертизи знизити ризик незворотних інвестицій у неперспективні проєкти.

1. Беренс В., Хавранек П. Руководство по оценке эффективности инвестиций, UNIDO, Vienna, 1991,- М., 1995.- 527с.
2. Бирман, С. Шмидт. Экономический анализ инвестиционных проектов.- М.: Банки и биржи, 1997.- 631 с.
3. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі,-К., 1998.-389 с.
4. Калитич Г. И., Тимко И. А. Порядок проведения технико-экономических исследований в УКРНИИИИТИ на основе информационных ТАС-моделей (методические рекомендации).- К., 1988.-97 с.
5. Коммерческая оценка инвестиционных проектов. Основные положения методики. Исследовательско-консультационная фирма "Альт".-К., 1996-60 с.
6. Кудина Л. И. Оценка экономической эффективности инвестиционных проектов.-К., 1997.- 165 с.
7. Лисиц И. В., Коссов В. В. Инвестиционный проект. Методы подготовки и анализа.- М., 1996.- 293 с.
8. Москвин В. Как избежать ошибок при разработке бизнес-плана, ж-л "Рынок ценных бумаг".- 5 с.
9. Овсийчук, Л. Б., Сидельникова М. Ф. Финансовый менеджмент. Методы инвестирования капитала- М., 1996- 128 с.
10. Пархоменко В. Д., Камишин В. В., Гончаренко А. П. Роль науково-технічної інформації у формуванні інформаційного середовища України для сприяння інноваційному розвитку економіки // Тези доповіді VII Міжнародної науково-практичної конференції "Інформаційні ресурси науково-технічної інформації: проблеми створення і використання".- К., 2000.- 6 с.
11. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні.-К., 1998.- 386с.
12. Савчук В. П., Прилипко С. И., Величко Е. Г. Анализ и разработка инвестиционных проектов.- К., 1999.- 302 с.

Tovkes E. N.

THE SYSTEM OF INVESTMENT ACTIVITY'S INFORMATIONAL PROVISION

The article is devoted to creation of the system of investment activity's informational provision in conditions of transition economy of Ukraine. The system proposed by the author is aiming to shrink pre-investment costs and make the Ukrainian investment proposals competitive. The system is based on the principles of informational completeness, reliability, integration, standardisation and complexity. The article elucidates in detail the structure of the proposed system, also the sequence of examination of information elements (based on the integrated estimation) of priority and examination's substance.